

Magyar erdészeti szakkifejezések.

Irta: Rónai György.

Az Erdészeti Lapok szerkesztősége ez év február havi füzetében néhány idegen szónak a jegyzékét közli és felhívja az olvasót, tudassa vele — lehetőleg javaslat formájában — őszinte nézeteit a javasolt magyar szakkifejezésekre vonatkozóan.

Ennek a felhívásnak kívánok a következőkben megfelelni.

Nem tehetem rövid javaslat alakjában, mert úgy érzem, hogy most már nem elégséges az egyszerű javaslattétel, hanem röviden azt is meg kell okolnom, miért nem tartom megfelelőnek a már javasolt magyar szakkifejezést és miért jobb az, amit én szeretnék elfogadtatni.

1. *Abnutzungssatz* = **évi hozadék, hozadék.** A javasolt szakkifejezés mind a németeknél, mind nálunk az üzemtervben kihasználásra előírt fatömeget jelenti. Felesleges ezt a szakkifejezést a magyarban „tervezett” jelzővel kibővíteni. Az ellenkezőjét ugyanis a német az „Einschlag” vagy „Ertrag”, a magyar erdőrendezés pedig a „tényleg kihasznált fatömeg”-gel jelzi.

2. *Bestockungsform* = **törzsállás v. törzseloszlási mód.** (Értsd a törzsek térbeli elhelyeződésének a módját az erdőben, vagy faállományban.)

Igaz ugyan, hogy „*Bestockung*” általában befásítottságot vagy erdősültséget jelent, mégis a német erdészeti szakirodalom a „*Bestockung*” szót a faállomány („*Bestand*”) leírásában az állományt alkotó fák térbeli elhelyeződésének a jellemzésére használja. Tudjuk pl., hogy:

3. *Bestockungsgrad* = **sűrűség.**

Tehát:

4. *Bestockungsaufbau* = **a törzsállás, v. a törzselosztás szerkezete.** (Értsd alatta az erdő, vagy faállomány törzseinek faj, kor és törzssz osztályok szerinti elhelyeződését vagy tagozottságát a térben.)¹

¹ L. Forstlexikon, 1929. II. 486. old.

Maga a „*Bestockung*“ szó önállóan csak Wagner „*Die Grundlage der räumlichen Ordnung im Walde*“ című híres könyvének a megjelenésével vonul be a német erdészeti irodalomba, mint erdőművelési és erdőrendezési fogalom az állományhoz (*Bestand*) hasonló, de nem azonos jelentőséggel.² Ebben a szerepében is fenntartja azonban a fentiekben megadott jelentőségét, csak annyiban bővül ki, hogy Wagner a „*Bestockung*“ szót használja a „*Bestand*“ (faállomány) helyett minden olyan befásítottságnak, magyarul fás területnek, röviden erdőnek a megjelölésére, amelyre a szűkebb és határozott jelentőségű faállomány szót *logikusan* alkalmazni nem lehet.

Tudjuk ugyanis, hogy a vágásterületekkel dolgozó erdőgazdaságban az erdő — éppen a használati mód következtében — egymástól eltérő, de önmagukban *egységes jellegű és szerkezetű faállományokból*, illetve erdőrészekből áll. A faállomány az ilyen erdőben a sűrűség, elegyarány, kor, a termőhelyi jóság és fekvés szerint szigorúan körülhatárolt területen álló fák összességét jelenti. Mivel a faállomány adja itt a legkisebb gazdasági egységet, éppen ezért az ilyen kezelés alatt álló erdőnél a

5. *Waldaufbau* = **az erdő szerkezete** az erdőt alkotó faállományok térbeli elhelyeződését jelenti, míg a

Bestockungsaufbau = **a faállomány törzsállás-szerkezetét** fejezi ki.

Egészen más a szálalva kezelt erdő szerkezete és összetétele.

Mivel itt a használat az erdő egész vagy nagykiterjedésű területén az egyes törzseknek itt-ott való kivágásával, szálalva történik, azért ilyen erdőben nem is találunk a fenti értelemben vett faállományokat, mert ilyenek a használati mód miatt ki sem alakulhatnak. Wagner éppen ezért az ilyen erdőnél a „*Bestockung*“ szót használja a területen

² Érdekes megemlíteni, hogy *Schwappach: Illustriertes Forstwörterbuch* 1923–24. évi második kiadásában a „*Bestockung*“ szó egyedül — mint erdészeti szakkifejezés — nem is szerepel. Ezzel szemben *Ballag*-nak 1881-ben V. kiadásában megjelent „Új és teljes német és magyar szótár“-ában a *Bestockung* már mint erdészeti szakkifejezés a „tőke állása“ szóval szerepel.

álló fásnövények összességének, magyarul, egyszerűen: az erdőnek a megjelölésére. Mivel pedig az ilyen üzemmódnál a törzs-egyed és annak növétere adja a legkisebb gazdasági egységet, azért a száraló erdőnél a „*Waldaufbau*“ egyenlő a „*Bestockungsaufbau*“-val, vagyis magyarul az „erdőszerkezet“ a „törzsállás-, vagy törzseloszlás-szerkezettel“ azonos.

Mindezek alapján azt hiszem, nem helyes, ha a „*Bestockung*“ szót „*faállomány*“-nyal fordítva, a *Bestockungsform* kifejezést magyarul „*állománykép*“-pel jelöljük.

Még a német „*Bestandsform*“ sem jelent magyarul „*állományképet!*“

A „*Bestandsform*“ szót a német Forstlexikon nem ismeri és Wagner is csak elvétve használja. De ő sem a tágabb értelmű állományképet érti alatta, hanem „azt a módot, amely szerint a fásnövények gazdasági tulajdonságuk, különösen koruk és fajuk szerint csoportosulnak a térben“,³ vagyis ugyancsak a törzseloszlás módját.

Az „*állománykép*“ szerintem tágabb értelmű kifejezés, amelyet a német „*Bestandscharakter*“ fejez ki.

A „*Bestockungsform*“ jelentőségével kapcsolatosan a fentiekben kénytelen voltam a vele kapcsolatos német szak kifejezésnek helyes értelmezésére is kiterjeszkedni.

Tettem ezt azért is, mert úgy érzem, hogy nemcsak az Idegen Magyar Műszaki Szótárnak, de a magyar erdészeti szakirodalomnak is csak hasznára válik a helyes *nomenklátúra*, értve ezalatt nemcsak az idegen és a magyar szakkifejezések *egységes* és *helyes* értelmezését, hanem azoknak *következetes* használatát is.

A szakkifejezések helyes értelmezése és azoknak szabatos és következetes használata minden tudományos működésnek és haladásnak az alapja.

Hogy az erdészetnél maradjunk, gondoljunk csak a német szakirodalomban a természetes felújítás körül csak a legújabb időben gombamódra termett szakkifejezésekre. Helyes értelmezés, szabatosság és következetesség nélkül ezek-

³ Wagner: „*Die Grundlagen der räumlichen Ordnung im Walde*“-
2. kiadás, 3. oldal.

nek a tanulmányozásában valóságos labirintusba jutunk, melyből kikerülni nem tudnánk soha.

Kuriozumképpen rámutatok itt még arra a kis következetlenségre, amelyet a magyar szakirodalomban, de a németben is, a „faállomány“ szó használatával szoktunk elkövetni.

Faállományról, *idősebb és középkorú faállományról* beszélünk a szálalva kezelt erdőnél is, pedig tudjuk, hogy ilyen erdőben helyes értelemben vett faállomány *nincs is*.

Szerintem jobb volna itt *idősebb*, vagy *középkorú fák*-ról, vagy még helyesebben *idős*, vagy *középkorú korosztály*-ról és *fiatalos*ról beszélni és így fejezni ki az egész — faállományokra nem tagozódó — erdőben az *idős*, *középkorú* és *fiatal fák* összességét.

6. *Bleicherde* = **kallóföld**.

A szivacsos, kilúgzott föld megjelölésére ez a már elfogadott, jó magyar szó.

7. *Gruppenweise Verjüngung* = **csoportos felújítás** (mint erdőművelési cselekedet) *csoportos felújulás*, mint annak eredménye. A „*Gruppe*“ = *csoport* területe 1 hanál kisebb.

8. *Grus* = **murva**, vagy **murvás kavics**. A *grus* ugyanis nem föltétlenül *éles* kavics.

9. *Horstweise Verjüngung* = **foltos felújítás, illetve felújulás**. A „*Horst*“ = *folt* (*Roth* Gyula nyomán) 0.1 hanál nagyobb egységes fiatalosra vonatkozik.⁴

10. *Humid* = **nedves**, ha éghajlatra, **nyirkos**, ha talajra vonatkozik. „*Humid*“ németül is csak „*feucht*“ = *nyirkos* és nem *nass* = *nedves* és tudjuk, hogy a talaj minőségi megjelölésénél ez *mennyire nem mindegy*.

11. *Moder* = **korhadék, málladék**. Úgy érzem, hogy ez magyar fülnek kevésbé rossz szó, mint „*korhany*“.

12. *Mull* = **szemét vagy trágyás**.

13. *Pincirozás* = **kurtítás, lecsípés**. Jelenti a kertészetben az idei, többnyire még zsenge hajtásoknak körömmel vagy késsel való szakszerű kurtítását és semmiképpen

⁴ L. Schwappach: Illusrtiertes Forstwörterbuch 1923–24.

sém azonos a *hónaljzással*, magyarosabban a *kacsozással*, amely a hónaljhajításoknak, a *kacsoknak* az eltávolítását, kitörését jelenti. *Hónaljzás* németül: **geizen**, *die Geize ausbrechen*.

14. **Zielvorrat** = **tervezett fakészlet**, röviden **célkészlet**. Az üzemtervben és szakkönyvekben, tehát ott, ahol félreértést nem okozhat, röviden *célkészlet* szóval lehetne a némethez hasonlóan a tervezett fakészletet megjelölni. Ez a szó véleményem szerint kevesebb megokolást kívánna, mint a *remélt* fakészleté.

A fentiekben az ajánlott műszavak kiválasztásánál, illetve megalkotásánál elsősorban az idegen kifejezés jelentésére voltam tekintettel és arra törekedtem, hogy azt a magyarosság sérelme nélkül — *hűen és tökéletesen* adjam vissza, vagyis úgy, hogy javasolt megfelelője a magyarban se jelentsen *se többet, se kevesebbet* s így ne adhasson félreértésre alkalmat.

Szeretném, ha ez a törekvésem megértésre találna s nem lett volna hiábavaló.

Ungarische forstliche Fachausdrücke. Von Gy. Rónai.

Gibt die richtige Deutung und Übersetzung einiger Bezeichnungen der deutschen Fachsprache.

Terminologie hongroise de la sylviculture, par J. Rónai.

Signification précise et traduction d'un certain nombre d'expressions de la terminologie allemande.

Hungarian forestry terms. By Gy. Rónai.

Correct explanation and translation of some expressions of the German professional language.